

Numărul 21. Oradea-mare 26 maiu (8 iunie) 1902. Anul XXXVIII

Apare dumineca. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Artele în viața socială.

— Conferința rostită la Ateneul Român din București la 7 aprilie 1902. —

Doamnelor și domnilor!

Primirea ce binevoiiți a-mi acordă, me asigură de bunăvoința dnilor voastre, de care am mare nevoie în întreprinderea mea dificilă de a vorbi despre raportul dintre artă și viața socială.

Este hasardat din partea mea de a intra în domeniul atât de vast și bogat al artei, mai ales din punctul de vedere, că timpul ce-l am la dispoziție este atât de scurt. Dar o să caut să espun pe cât se poate de concis esențialul ce am priceput din destălnuirile ce mi-a făcut arta.

Dorul de a pricepe arta și modelul ei original *natura* imensă, m'a purtat din loc în loc, dar creierul omului fiind cu mult mai mic decât voința, aceea ce am putut asimila este foarte puțin în comparație cu acele opere artistice, pe cari le-am vădut și le-am admirat în drumurile lungi ce am parcurs, setoasă de a învăța și a ști.

Ce este arta și scopul ei? — este problemă tot atât de grea ca și problema ce ispitește artiștii: ce este omul? ce-i esența lui? și pentru ce esistăm?

În mii de forme și culori se răspunde mereu la aceasta problemă a Sfynxului etern. Tot ce a creat cultura până acum mai aproape sau mai departe, este în legătură cu aceasta chestie vecinic slevată.

Dintre artiștii cari sunt agitați de aceasta problemă, cei mai aproape de deslegarea ei sunt *portretiștii*: pictorii cari redați figura omului și psihologii cari analizează sufletul se. Aceștia gasesc mai de grabă trăsătura puternică dar ascunsă a individului și ne-o arată ca *viață*.

Precum se pasionează artiștii de problema vieții, astfel filosofii și sociologii se interesează de raportul dintre artă și viața socială.

Că ce importanță are aceasta chestie în progresul cugetării, ne dovedesc discuțiile și debaterile la ordinea zilei, din cultul Occident, unde congresele se țin lanț, pentru dezvoltarea educației estetice și a artelor frumoase, pe baza principiilor marilor cugetători estetici. Dintre aceștia, eu m'am condus de învățăturile luminoase ale lui Guyau, Taine și Gherea, pentru cunoașterea artelor sublime.

În existența unei națiuni este de o extremă importanță raportul dintre artă și viața socială, fiind că nimic ca arta nu poate dezvoltă simpatia socială: condiția esențială a solidarității.

Și cine nu este convins că progresul intelectual, moral și economic al patriei este asigurat numai prin solidaritatea dintre fiii se?

Solidaritatea este temelia adevărată a bunăstării unei națiuni și de la aceasta depinde mărirea ei.

Scopul artei fiind dezvoltarea solidarității, aceasta *caracteristică a civilizației*, însemnătatea raportului dintre ea și viața socială reese în mod evident.

În artă viața atinge maximul se de expansiune și ea fiind espresia pulsațiunei universale, prin emoțiile ce produce, ne pune în raport de simpatie cu lumea.

Vibrațiunile de simpatie a emoțiilor estetice sunt suggestive, pentru că „transmisiunea vibrațiilor nervoase și a stărilor mentale corelative e constantă, între toate ființele viețuitoare”, — cum zice Guyau.

Emoția estetică e o musică în sensul că realizează o armonie sensibilă și e mijlocul cel mai sigur pentru a face să vibreze inimile de aceleași senzații, resimțind toți aceeași bucurie, aceeași durere.

Arta deci este sinonimă cu simpatia.

Când conșcențele vibrează simpatice, se stabilește o legătură socială și se produce conșciența generală: *solidaritatea*.

Astfel la auđu unei simfonii — cum am avut

plăcerea la concertul simfonic de azi, să auzim în acest palat creațiunile admirabile ale lui Beethoven — Simfonia nr. 5 în c minor, — Wagner — Uvertura din „Fliegende Holländer,” Mendelsohn, Gluck, Berlioz și Saint-Saëns — se ficsează o legătură între toți auditoriul.

Sub farmecul melodiilor suave, de o căldură comunicativă, toți auditoriul se simt mai buni și se simt ca înrudiți de o afinitate tănuită.

Curentele armonioase — ca un curent electric — stabilesc pacea și iubirea, paralisând discordiile — cel puțin pentru momente.

Menirea artei deci, fiind să deștepte ecoul simpatiei, ea trebuie să intruzeze cât de multă simțire, pentru că sugerând să deștepte simțire; căci precum o imagine prin asociații de idei deșteaptă alte imagini, astfel un sentiment exprimat deșteaptă alte sentimente.

Un op de artă convergând estetica și etica, fie vădut fie auzit sau cetit, deșteaptă în noi sentimente generoase sociale. Sufletul se 'mbogățește, sociabilitatea noastră se lărgește, omul se simte mai afectuos mai duios, după o musică melodiosă, după cetirea unei cărți bune sau după contemplarea unui tablou executat în tonalitatea caldă a unui artist. Întocmai cum te simți de recreat după o plimbare în crânguri și plaiuri înflorite sub potopul razelor de soare.

Sufletul se luminează prin simpatia produsă de artă care traduce toată expansiunea vieții, confidențele esențiale ale naturii, orizonturi largi, probleme vaste, subiecte noi pentru cari bat atâtea inimi, vibrează atâtea undulații. (Aplause.)

O suferință exprimată de un pictor sau de un poet, ne pregătește pentru compătimitate. Așa de es. frumoasele tablouri „Moartea lui Lăpușneanu” de Const. Stăncescu, „Moartea lui Mitridate” de Simoni — pe cari le putem admiră în „Pinacoteca” acestui splendid templu al artelor.

Când simțim compătimitate, sufletul nostru e trezit din apatia, viața psihică e alimentată, interesul pentru tot ce ne 'nconjoară e deșteptat, încât energia vieții sufletești învinge indiferentismul deplorabil.

Arta deci nu este un lux, precum cred foarte mulți, ci un important factor al educației morale și astfel arta are o veritabilă funcție socială.

Emoțiile estetice produse de artă, fac rațiunea sensibilă, care la rândul său stăpânește mai bine individul și colectivitatea, decât o morală abstractă învățată prin parabole biblice. (Aplause.)

Scopul suprem al artei este deci — cum zice Guyan, de a produce o emoție estetică de un caracter social.

Arta sugerând și emoționând te face să gândești, să simțesci — iată pentru ce, emoția estetică, — care după Guyan — „este cea mai materială și cea mai intelectuală dintre toate emoțiile omenești” — contribuie mai mult ca or ce perceptive sonore din lume, de a face omul bun și drept. (Aplause.)

Fiind că emoțiile estetice implică emoții simpatice, aceste ne luminează prisma vederei și ne fac accesibili solidarității sociale și simpatiei universale.

Simpatia, prin puterea-i suggestivă, fiind baza adevărată a moralității, aceasta trebuie dezvoltată în omenire, căci este știut că cu cât e mai severă mo-

ralitatea la un popor, cu atât e mai temeinică și mai trainică vitalitatea lui națională.

Ar trebui deci lucrat din toate puterile pentru a da o mai mare importanță artei, acestui puternic factor cultural și moral, atât pentru asanarea moravurilor, cât și pentru a distruge atmosfera plumburie a vieții sociale de la noi, unde lumea e stavilită de bani și de politică, unde starea sufletească parcă e calculată matematicesce și măsurată cu compasul și unde indiferentismul este electrisat numai de carale, pică, cupă și treflă. (Aplause.)

Opul de artă cu cât e mai suggestiv, cu cât deșteaptă în noi mai multe idei și emoții personale, cu atât e mai perfect.

Raza transcendentă ce se resfrânge pe câte un op de artă pictat sau sculpat — ca d. e. Madona de la biserică Saint-Sulpice în Paris — ne emoționează, ca frumuseța unui peisagiu scăldat în tonuri feerice, cu nuanțele ce se influențează unele pe altele, cu reflexele aurii pe câmpuri și munți, cu etelul tremurător.

Manifestările sufletului unui artist au un resunet puternic în sufletul nostru, ne pare că rețrăim viața represintată de el. Emoțiile personale ale artistului sânt contagioase prin subiectivitatea lor.

Artistul fiind totdeauna stăpânit de o inclinație sau iubire, de o dorință, tendință sau interes care e motorul necesar al asociațiilor de idei — el găsește sub toate fenomenele, schinteia primitivă a vieții și voinței, încât prin puterea imaginației sale, el represintă totdeauna un ideal social sau iluzii, visiuni sau — realitatea.

Dar în căutarea vecinică de a străbate vâul infinitului ce acopere idealul său la perspective îndepărtate — idealul care luminează visele lui — bietul artist, acest rege cerșetor, nu este de loc încurajat, căci arareori este priceput de mediul în care trăește.

Artistul trebuie să moară ca să devină celebru — ca și nemuritorul nostru Eminescu. (Aplause.)

Emoțiile estetice ne leagă de artiști, acești apostoli ai frumosului și inițiatori al binelui.

Cine nu se simte mai drept mai nobilat cetind versurile vibratoare ale lui Eminescu ?

Puțini vor fi aceia cari după cetirea poeziei „Împărat și Proletar” nu vor fi simțit în ei puterea titanică de a derimă zidurile mucegăite ale actualei organizații sociale, împărțind drepturi egale la fiecare individ. (Aplause.)

Și cine ar putea rămâne indiferent la poeziile patriotice ale lui Alecsandri... „acest rege al poeziei — cum l-a cântat Eminescu — vecinic tiner și ferice”. (Aplause.)

Și cine nu se simte atras către popor auzind poeziile duioase, palpitate ale lui Coșbuc și mai ales auzind „Noi vrem pământ ?”

Dar la vederea tablourilor genialului pictor Aman câte emoții te covârșesc și îndeosebi scenele istorice evocate din trecutul glorios al neamului nostru și eternizate cu atâtea măiestrie, te captivă și-ți store admirația pentru acest apostol al naționalității noastre.

Și privind idilele de la țară traduse pe pânze de maestrul nostru Grigorescu, îți vine să te desfețezi pe câmp respirând parfumul fânului proaspăt cosit, îți vine să te arunci în iarbă la umbra unui nuc ascultând osana cristalină a ciocârliei, ba — te apucă dorul să pleci alături de boi, departe — de-

parte, tot să te duci ca țeranul, fără grija de mâne fără a avea noțiunea timpului și a distanței; și vădând în aceste tablouri brazdele tăiate de plug în pământul patriei care te nutrește, te cuprinde o inspirație sfântă și îți vine să te apleci să săruți acest scump pământ. (Aplause.)

Privind tablourile acestor pictori mari și cetind poeziile acestor poeți geniali, ai aceeași senzație de fericire.

Dar reprezentanții originali ai sufletului poporului nostru, sunt Coșbuc cu lira și Grigorescu cu penelul. Prin cristalul artei lor simțesc aerul curat de la țară și zărești frumusețile patriei iubite. (Aplause.)

Arta este pentru suflet, aceea ce sunt florile pentru grădină.

Întocmai cum parfumul suav al florilor șoptește sufletului melodii îmbătătoare, iluzii vagi, speranțe nemărturisite, dorințe tănuite — o poemă întreagă, tot atâtea emoții covârșitoare îți dă arta sublimă.

Dar ca să pricepi arta, trebuie să vibrezi cu ea, cum pentru a pricepe natura, trebuie să simți aceluși fior vag și necunoscut al imensității.

Dintre toate artele înse, muzica e aceea care exprimă mai puternic sentimentele și emoționează mai adânc sufletul.

„Muzica ar trebui dată gratuită ca iubirea“, a zis marele cancelar Bismarck, care a fost un admirator al lui Beethoven pe care îl alintă cu numele de Bechen.

Puterea muzicii o simțesc și cei mai primitivi oameni — ba chiar și animalele și florile. Este știut cât de bine să pot dresa animalele la sunetele muzicii, dar este mai puțin cunoscut ce melomane pasionate sunt trandafirii, violetele, garoafele, margheritele și toate florile adorabile.

Eminentul profesor american Hans Teitgen a comunicat într'un jurnal francez următoarele observații interesante ce a făcut asupra florilor și în special asupra unei sensitive („Mimosa“) melomane.

„Aceasta plantă exasperată — zice el — își deschide frunzele când începeam a cânta; dar avea gusturi simple și nu pricepea școala modernă, căci se închidea cum auzea o disonanță. Dar maturitatea plantelor și florilor se dezvoltă mai viguros la sunetele muzicii. Gamele unui pian întrețin plantele verzi și o simfonie accelerează îmbobocirea trandafirilor.“

Dacă muzica contribuie atât de mult la dezvoltarea florilor, cum să nu inobileze sufletul omului cărui îi este înăscută. Sub adierea sunetelor armonioase, te simți mai afectuos, mai caritabil pentru toată lumea.

O poemă epică, o predică morală, o conferință despre arte, nu au puterea de a emoționa într-atât sufletul ca o simfonie de Beethoven.

Aceste simfonii clasice ne răpesc pe unduțiile lor când în lumi feerice, când pe câmpii întretesute de flori și legănate de adieri vagi, când pe mări rescalate de furtună. Glasul naturii imense vorbește pe toate gamele din compozițiile acestui titan al muzicii.

Cât de mult ne emoționează dogmatica muzică corală a lui Seb. Bach care ne evoacă toată Golgota lui Christos. Iar „Miserere“ a lui Palestrina, ne face să uităm existența noastră prosaică, căci ne transpune în admirabila „Capela Sixtina“ creațiunea

monumentală a marelui Michail Angelo, al cărui portret se află în „Pinacoteca“ acestui feerie palat al artelor frumoase.

Muzica te învață să sperii, să suporti suferințe, să judeci senin și când o auzi, îți pare că înțelegi viața și crezi a pricepe raportul intim dintre poezie, muzică, pictură și viața socială.

În muzică se exprimă perfect de bine temperamentul unei națiuni.

Muzica germană e dogmatică, savantă, plină de antitese filosofice și gravă ca temperamentul german; aceea franceză e subtilă, elegantă, fină ca spiritul francez. Melodia tristă a muzicii ruse par' că exală plânsul și gemetele unu ipopor rob. (Aplause.) Muzica italiană e pasionată, a noastră e duioasă.

Modul cum simte cineva muzica, este diagnostică cea mai bună a culturii sale sufletești, căci este diapasonul care face să auzi accentele fiecărui suflet și gradul său de sensibilitate.

(Va urm.)

Neli I. Cornea.

În miezul verii.

*Sub paltin aici e răcoare.
S'aud rândunele pe sus
Cântând și jucându-se 'n soare.
Tăcută e valea 'nflorită
Și-un nor ca o pânză aurită
Se duce spre-Apus.*

*Pădurea, pe culme, mai tace,
Mai cântă cu freamet încet;
Iar une ori vârfu-și desface,
Dând vântului loc să colinde.
Iar grangurul puți-și deprinde
Să cânte 'n făget.*

*Eu ved cum se urcă pe-o creastă,
Călare pe-o gloabă de cal,
Merinde ducând o nevastă.
El merge prin țarbă cu botul,
În urmă s-oprește cu totul
Să pască pe mal.*

*Nevasta pe coamă s'apleacă,
Trăgând cu mânie de frâu.
Cu troscotu 'n gură el pleacă,
Și 'nghite de-abtă 'mbucătură
Și țarăș s-oprește cu gură
Să rupă din grâu.*

*Se 'ntemplă cu zgomot acestea,
Și tot cu mai mare necaz,
Și tot mai de ris e povestea —
Iar țepuri, din verdea seacă,
Scot veselii urechile-afară,
Șireții, fac haz.*

*În urmă, colina-î ascunde.
Eû şuer o doină. Când tac
Din crânguri o mierlă-mi răspunde.
Din vale vin doine de jale
Şi roşu se 'ntinde prin vale
Năvalnicul mac.*

*Slăbite, de-atâta căldură
Şi leneşe apele curg
Şi par că-î un plâns ce murmură.
Iar câmpul în somn se frământă,
Visând cât de veselă cântă
Răcoarea 'n amurg —*

*Sub paltin aici e răcoare.
S'aud rândunele pe sus
Cântând şi jucându-se 'n soare.
Tăcută e valea 'nflorită
Şi-un nor ca o pânză aurită
Se duce spre-Apus.*

8/21 mai 1902.

G. Coşbuc.

Icoane din viaţă.

(Amintiri.)

(Urmare.)

Sfârşisem primul an de studiu cu bine. În acest timp inşe, hainele şi ghetele mele începuse să facă ferestre şi cum eu intram în vârsta adolescenţei, nu-mi venia la socoteală să me presint înaintea rudelor ca un cerşetor. De aceea me apucă un dor de ducă şi dus am fost. În lipsă de bani, am vândut cu 6 lire turceşti un covor de Asia, moştenit de la tata, părintelui Gheorghe Murnu, care me binecuvântă la plecare urându-mi succes. Nu doar că preţuia atâta covorul meu, dar se gândia omul să am de ajuns bani până la Bucureşti, unde spusese că am să merg.

Directorul Corvin, vedând că nu e chip să me oprescă, îmi liberă certificat de isprava ce făcusem în cl. I gimnazială, apoi îmi făcu scrisoare de recomandatie către V. A. Urechia şi astfel înarmat, ajungând într'una din zile în faţa locuinţei sale din strada Brezoianu, apăsai timid bumbul soneriei. N'asteptai mult şi omul de serviciu al lui Urechia, me întâmpină binevoitor.

— Pe cine cauţi, dle ?
— Pe dl Urechia, este aci ? îngânaî.
— Da, e ocupat în biroul dsale; doreşti să te anunţ ?
— Dacă eşti aşă de bun.
— Te rog, cum te numeşti, ca să te pot anunţa ?
— Vulcan.

Omul de serviciu, care fusese atât de amabil cu mine, me anunţă şi la auzul numelui de Vulcan, marele naţionalist zimbî, apoi înainte de a eşi servitorul, îl opri un moment şi-l întrebă :

— E singur, sau mai e vre-un domn cu dl Vulcan ?

— Da, e singur, dle, şi pare foarte abătut bietul băiat.

— Cum băiat, esclamă Urechia !

— Da, e un băiat, care să aibă cel mult 15 ani.

— N'ai fi băgat de seamă bine, omule ; dl Vulcan e colegul meu şi mi se pare că eu nu sînt de 15 ani.

Protectorul meu creduse că vine să-l viziteze dl Iosif Vulcan, membru al Academiei Române şi directorul fondator al revistei beletristice „Familia“ din Oradea-mare ; de aceea devenise nerăbdător să afle cine eră acel Vulcan de 15 ani pe care îl anunţase omul de serviciu.

— Pofteşte-l înăuntru, sfârşi Urechia.

Servitorul se apropie de mine, care aşteptam îngrijorat şi-mi zise :

— Pofteşte, dle, urmează-me în partea asta.

Şi-l urmaî timid în partea dosnică a locuinţei, intraî pe uşe, coborî câteva trepte, intraî pe o altă uşe şi me găsi faţă în faţă cu marele bărbat, la vederea căruî remăsei în estas şi-mi venia să isbucnesc de bucurie : ah, iată Urechia al nostru cel lumenat şi înțelept !

Densul îşi potrivî ochelarii şi me examină de sus până jos. Eu făcuî o mişcare din cap şi inclinand puţin corpul, îl salutaî respectuos.

— A...dta eşti un alt Vulcan, nu erai acela la care me aşteptam !

Un fior simţî că me străbate prin oase ; me gândii că poate nici că va mai voi să-mi asculte păsul. Me aşteptam să facă semn omului de serviciu, să me poftească afară, că l-am întrerupt de la ocupaţiune.

Urechia aproape nu se vedea, căci împregiurul mesei unde stetea, pe fotoliul seş, se aflau sute de volume, unele deschise, altele cu paginile îndoite ; apoi sute de manuscrise aşedate în cartoane cu legături la o lature ; păretele de asemenea eră ticsit cu dosare-manuscrise.

Eû steteam în picioare între speranţă şi îndoială când îl auzii :

— Şedî, te rog ; apoi : cine eşti dta şi ce nevoie te aduce la mine ?

Eû nu îndrăsnii să şed, ci tot din picioare :

— Vin din Macedonia.

Urechia părû electricat la auzul acestui nume, se sculă în picioare şi de astă dată venind foarte aproape de mine, urmă :

— Din Macedonia ai zis ? Cum ? Sînt şi pe acolo Vulcani ?

— Da, dle Urechia, de acolo vin.

— Eşti de neam de acolo ? Când ai venit ?

Cum se poate ?

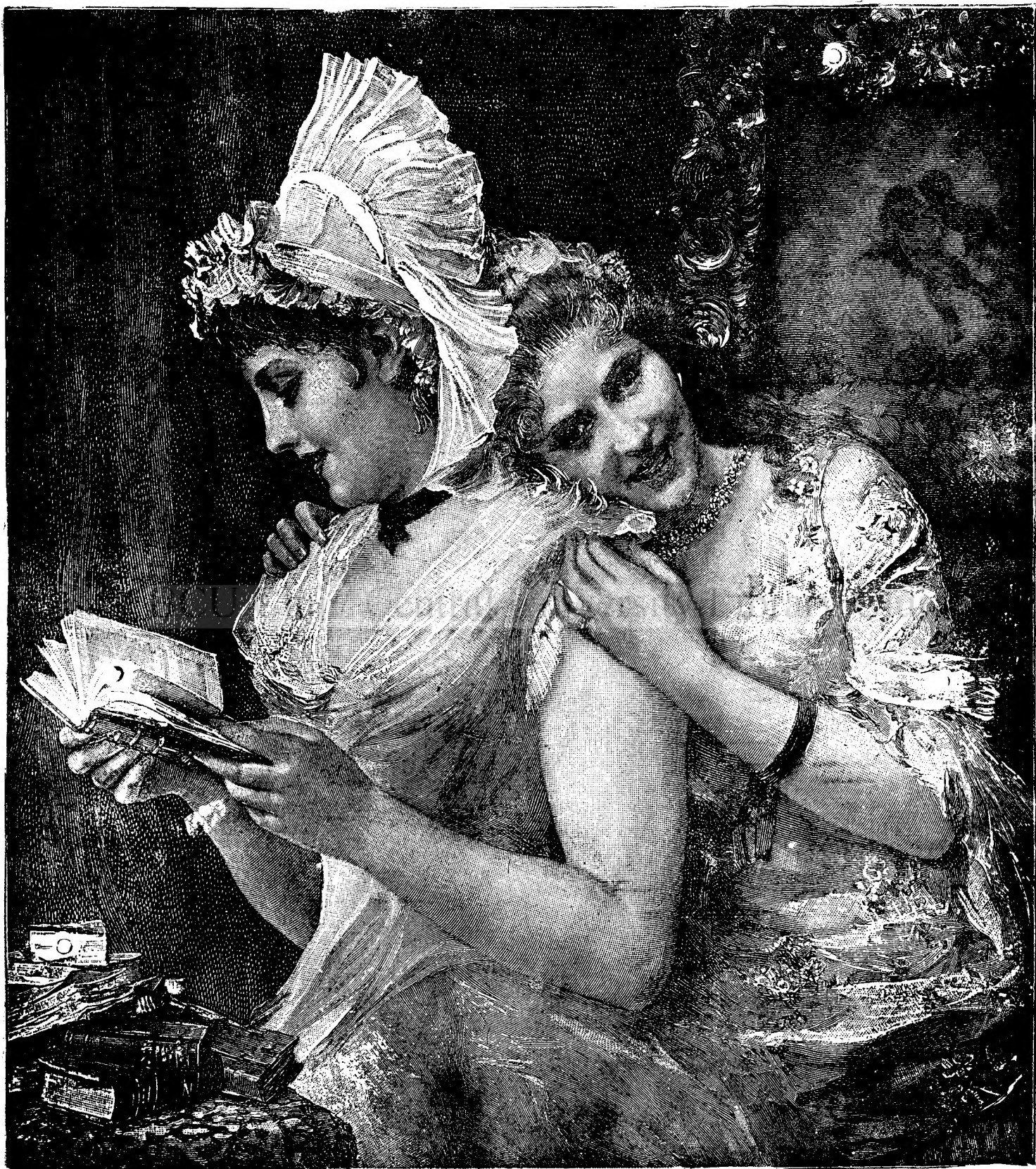
— Da, sînt din Macedonia şi astăzi chiar am venit. Sînt 8 zile de când am plecat din Bitolia.

Bêtrânul luă un scaun, se aşedă lângă mine, me făcu să şed şi eu şi examinându-me din nou cu atenţie, părea transfigurat de bucurie, cum n'am putut-o observă în ochii nimêruia.

Cum se poate, zise pentru sine, apoi adresându-se mie :

— Dar dta vorbeşti mai bine decât mine româneşte, cum se poate ?

În pronunţarea mea corectă simţiam că-şi vede intrupat visul lui de aur : de a şei pe aromanii seî evoluţionând în limba lor, acolo unde me găsiam eu, care copilărisem în ţară, fără să o şei densul ;

Lectură interesantă.

de aceea îmi luaî seama să nu-î desmint prima ilusie.

— Și sînt mulți acolo cari vorbesc ca dta așa de bine românește ?

— Toți elevii din gimnasiu, dle Urechia, in cari e înrădăcinată, cu laptele care l-au supt de la maica lor, dragostea de limba maternă, vorbesc cu multă mândrie limba cultă a țerei-mume.

Observai cum o lacrimă străluci în colțul genelor sale; apoi părû că o îndoială îl cuprinse și vru să se convingă de adevăr.

Se gândi să nu fie îndus în eroare de vre-un îndrăsneț care se dă în fața lui de macedonean spre a-î exploata sentimentul ce-l nutriă pentru aromâni, de aceea îl auđii :

— *Atunți, haid să sburim niheam ca di la noi!*

— *Să sburim, dle Urechia, că 'și dialectul a nostru nu-î ti arucare, aflânda-luî omhu multe muși teți și nă le-a lăsară străușli.*

— *Ah, și mușat griși bre glone, și-nă bănezî!*¹ esclamă Urechia și convins că nu eram un înșelător, me sărută pe frunte și cu batista își șterse lacrimile, cari i inundară ochii.

— E, acum spune-mi ce motiv te aduce la mine ?

— Fiind orfan și lipsit de mijloace, dle Urechia, am venit în țară să dau examen de bursă. Directorul meu Corvin mi-a dat o scrisoare de recomandăție către dvoastre.

Am scos scrisoarea din busunar și i-o presintaî. Urechia o ceti cu lacomie și în cursul cetirei zimbî de mai multe ori. Corvin me recomandă ca pe un băiat silitor la învățatură și făcea apel la sentimentele lui să me protejeze, să nu rămân fără rost. Densul părea că e geniul meu cel bun, căci me scutiă de partea cea mai delicată și anume: nu-î făcea cunoscut că eu mai fusesem în țară, lucru care m'ar fi pus în mare încurcatură și m'ar fi scos de mincinos, de oare-ce eu afirmasem că atunci sosisem în țară și cum am spus, îmi luasem seama să trec în fața acestui minunat apostol drept exemplu de progres, cu care mâne poimâne avea să trimbițeze în lumea latină că aromânii sei s'au deșteptat mai curînd de cum s'ar fi așteptat el.

Entusiasmat dar de prezența mea, plus recomandăția directorului meu, luă o carte de vizită și scrise nervos pe amîndouă părțile, aruncă nisip peste rînduri, puse carta de vizită în plic, scrise adresa, chemă omul de serviciu și-î zise :

— Să mergi repede la ministerul cultelor și să dai acest plic odăiașului să-l înmăneze dlui ministru și să aștepti răspuns, apoi să vii repede.

„Dl Vulcan va așteptă aci până vei veni cu răspunsul.

Omul de serviciu a plecat și cam peste o oră aducea răspunsul tot într'o carte de vizită de dl ministru al instrucțiunii publice, actualul președinte al consiliului de ministrii, dl D. Sturdza, care i răspundea că regretă de a nu-î putea satisface cererea, „de oare-ce în acest an — seria dl Sturdza, — e o aglomerație ne mai pomenită prin liceele capitalei, încât n'au mai ramas locuri nici pentru esteri.”

Urechia, la cetirea rîndurilor suspină, dar nu se descurajă. Îmi zise :

¹ Urechia cunoșcea dialectul macedo-român.

— Pentru moment vei învățá la ori ce școală, nu este așa că ești hotărît ?

— Da, dle Urechia, numai învățatură să fie, și chinezească fie.

— Sînt încântat că te ved hotărît; pentru anul viitor am eu grije să te așed unde doresc.

Și se apucă să serie lui Barbu Constantinescu, directorul școalei de învățatori Carol I din București.

Răspunsul regretatului Barbu încântase pe Urechia care mi-a cetit emoționat rîndurile următoare:

„Stimate dle Urechia,

„Cu multă plăcere am luat act de recomandăția ce mi-ați adresat în privința tinerului macedonean și ve comunic că avem loc în școala noastră pentru pentru acel tiner. Cu timpul, avem speranța a ne mândri că am putut da armănilor un apostol luminat, pîtruns de misiunea sa.

„Ve rog dar, a ne trimite pe candidatul dvoastre spre a-l înscrie în tabloul aspiranților de bursă, al căror examen va avea loc peste 8 zile.

Primiți etc.

București 17 august 1886.

Barbu Constantinescu“.

— Ești mulțumit ? me întrebă Urechia suridînd.

Eu, atins de bunătatea lui și de grijea părintească ce mi-o purtă, cu grei am răspuns:

— Da, dle Urechia, ve voiți remăne pentru tot-dauna recunoscător și nu voiți putea uită aceea ce ați făcut pentru mine, acum chiar pot să merg să me presint ?

— Cum să nu ? Mergi de te înscrie și după ce vei obține rezultatul examenului, să vii să-mi comunici și mie.

Apoi mi-a strins mîna călduros, urîndu-mi succes și nu i-a fost greu să me petreacă până la poartă, intrerupînd ocupațiunea în timp de 3 ore aproape cât a stat cu mine de vorbă și s'a îngrijit să-mi asigure viitorul.

Adănc emoționat, am părăsit pe Urechia și de aci încolo, odată cu cunoștința sa, mi se părea că Dzeu m'a dat în primirea unui mesager al seti, în care vedeam tot drumul viitorului meu neted. Pe lângă credința ce o aveam în mine, acum simțiam un indoit curaj de a me luptă cu nevoile și tot curajul îmi provenia de la apostolul neamului nostru cruia i făcusem cunoștința.

Directorul școalei normale din București m'a primit cu multă bunăvoință și după ce m'a înscriș în tablou, mi-a arătat programul materiilor la care urmă să fiu ascultat.

Fiind preparat în de-ajuns, nu me prea îngrijorai materiile, ci cele 8 zile până la sosirea examenului, ca să me ved și eu odată elev-bursier în toată regula. Am mulțumit dar directorului, și m'am dus la gazda mea Mihail Cotlaru, din Calea Rahovei, în apropiere de școală, să mai răsfoiesc cărțile. Trecuse o săptămână din ziua când începusem a me prepara. Eră duminecă și ca să mai respir puțin o nouă atmosferă, me hotărîi să merg întei să ved Ateneul, apoi de aci să me îndrept spre Băneasa.

Dar când voiam să intru în grădina Episcopiei, o voce cunoscută me strigă de la o masă din dreptul cofetăriei Radulescu :

— Petru, Petru, ce cauți tu pe aci ?

Întorsei capul și ce-mi vîdură ochii !

Pe unchiu Toma de la Menți, care se află în societatea mai multor notabili craioveni, între cari și dl Alexianu, fost președinte al tribunalului și un eminent avocat.

Me apropiată de unchiu Toma.

— Cum? Tu ești mă? ! me întrebă el mirat.

— Da, eu sunt, nene Toma.

— Și cu ce ocazie te găsești pe aci?

— Dacă ești bun — i-am șoptit la urechie, poftim puțin la o parte să-ți spuți cu ce împrejurare am venit în București.

Unchiu Toma se sculă de lângă prietenii și se aședă pe un scaun la o masă vecină, poftindu-mă să ia loc și eu lângă dsa, unde în câteva cuvinte i-am descris toată istoria mea de la plecarea din Menți, cum am urmat la liceul din Bitolia, cum am venit la Urechia, cum m'a aranjat la școala Carol I și în fine l-am pus în curent cu noile mele aspirațiuni.

— Cu alte cuvinte, n'ai primit să vii înapoi la moșie nici cu o mie de lei pe lună.

— Nici cu un milion!

— Bravo, băiat, așa te vrea; dar un lucru nu me prea aranjază pe mine.

— Care? am întrebat.

— Eu voi să înveți la liceu și de aci la facultate; ca un simplu învățător, aceasta nu me mulțumește de loc.

Am tăcut, negăsind să-i dau un răspuns hotărât.

Unchiului Toma i mersese trebile minunat în ultimii timp. El era în perspectivă să devie milionar de când convenise să procure C. F. R. vre-o 500 mii traverse.

M'a luat de mână și apropiindu-mă de dl Alexianu, me recomandă tuturor:

— Dl Vulcan, un viitor student, consăngean al meu și un tiner de talent.

Dl Alexianu și ceilalți craioveni îmi strinseră mâna cu căldură și aședându-mă și eu pe un scaun, se începu discuțiunea asupra trecutului, prezentului și viitorului meu. Unchiu Toma vorbiă de mine cu entuziasm. Dni ascultară din gura mea împrejurările prin care trecusem — în cari împrejurări — „Ucigașul din Castel“ cunoscut de unchiu Toma cum și „Venus nuda“ un desen lucrat de mine, despre care am uitat să menționez la timp, făcură pe unchiu Toma să proorocească minunății pe seama viitorului meu și să repete de vre-o câteva ori: cum îl vedeți, e plin de talent.

În urma acestor constatări la fața locului, conchiseră cu toți că urmează să fiu înscris la liceul Carol I din Craiova, că e păcat să me perd și să rămân un simplu învățător de țară.

Eu i-ascultam cum discutați pe seama mea și n'aveam curaj de loc să me pronunț, căci ziua ce urmă, trebuia să dau examen de bursă. Dar discuțiunea ajunsese la partea cea mai delicată și anume: la mijloacele materiale. Hic opus est!

Dl Alexianu și unchiu Toma își șoptiră ceva la urechie. Ei hotărâți tocmă asupra mijloacelor.

Unchiu Toma ținea cu ori ce preț să fiu în apropierea lui, căci el luase păduri în exploatare în județul Gorjiu și la Craiova avea zilnic afaceri. Dl Alexianu opiniase să fiu înscris la liceul Carol I și se angajă să-mi găsească loc în casa unui coleg

magistrat, unde voi medita copiii colegului se și astfel voi avea gratuit casă și masă.

În privința vestmintelor și cărților se hotărîră să mi le procure amândoi în mod succesiv: unul la Paști, celalalt la Crăciun. Măsurile aceste fure luate în mai puțin timp de o oră, în urma cărora se întoarseră spre mine:

— Uite ce Petre: ai să mergi chiar acum la dl director Constantinescu, apoi la dl Urechia, să le mulțamești pentru bunăvoința ce au avut de a-ți da spriginul domniei lor și pe urmă să-ți iați cufărul de la gazdă și să pornești la Craiova, să te înscrii la liceu. Uite, eu îți dau câteva rënduri către Arghir al nostru care ține hotelul „Național“, unde vei trage și vei așteptă sosirea mea.

— Dar... vrusei să continui, înse n'am putut. Oamenii aceștia îmi schimbău cu desevêșire rostul ce cu atâta trudă mi-l preparase Urechia.

— Cum dar? și unchiu Toma scoase port-moneul din busunar, din care luă 3 hârtii de câte 20 lei, le îndoi în 4, mi le înmână și-mi zise:

— Credeați că o să te trimit așa?

Eu me codii de a primi banii, înse când auđii pe Alexianu:

— Nu e nevoie să stai un minut pe gânduri, avem noi grije de dta; îmi pusei hârtiile în busunar, le mulțumii, salutați și 'n mai puțin de 20 minute, me găsiam în cancelaria dlui director.

— Ai fost un băiat norocos, zise el, după ce îi comunicați noua mea hotărîre, apoi urmă:

— Să nu-ți pară reu de loc, dacă zici că ai găsit doi protectori auđii, cari nu-ți doresc decât binele. Mergi cu bine și Dzeu să-ți ajute să ajungi folositor neamului românesc. Apropopo! făcui densus. La Craiova vei avea ca director pe frate meu, profesor de matematică. Mai stai o clipă, să-ți scriu câteva rënduri, să te recomand și eu la rëndul meu, cum mi te-a recomandat dl Urechia.

Nu mai știeam ce să zic de bunăvoința ce o întimpinam din partea omului acestuia.

— Cu nimic nu voi fi în stare să ve respăltesc binele ce-mi faceți, dle director.

— Me rog, me rog, grăi densus, sfêșind scrisoarea pe care o luați ca pe un talisman, căci ea-mi era facla în drumul pe care pornisem.

Plecând de aci, doue gânduri me frământău: să merg sau să nu merg la Urechia... Nu știu cum, o șfială me cuprinse și în loc să me opresc în strada Brezoianu, am lăsat birjarul să ajungă mai repede la gară. În tot drumul călătoriei mele până la Craiova, nu făcui alta decât să me gândesc la binefăcătorul meu: ce va zice el de mine când va află că n'am ramas acolo, unde m'a aședat și că nu m'am dus să-i comunic, cel puțin noua mea hotărîre.

Voiu arată la timp ce a zis Urechia când ne-am întelnit după 8 ani de zile din ziua când îi făcusem cunoșcința.

(Va urmă.)

Petru Vulcan.

C e v o i ũ ?

*Aș vrea să am pământul întreg în stăpânire,
De vorba mea s'asculte supusa omenire,
Să am multe palate, grădini, comori, cetăți,
În aur să lucească împărătescu-mă jeț.
Tot ce încântă ochii cu miț de frumuseți,
Tot ce pământul are, și marea, măi de preț,
Grămadă să stea toate la mine în comori,
Să trec prin ele mândru, puternic, zîmbitor ;
Să fii frumos ca ziua, stăpân al lumii 'ntregi,
Nemuritor ca riul, și-un soare printre regi,
Și raze să reverse din frunte-a mea coroană,
Apoi să cad nainte-ți așa... ca la icoană,
Și arătându-ți toată averea fără seamă,
Să-ți zic: Îa-le pe toate, dar și pe mine ia-me !*

M. Eminescu.

C e t r e b u e s ă b e m ?

Aceasta este chestiunea care a fost pusă, de curând, la concurs de societatea franceză de igienă, ale cărei mijloace de acțiune în calea vulgarizării științifice constau mai cu seamă în publicarea de broșuri unde se explică în termeni preciși și în mod popular, principiile de igienă individuală și socială.

Acum, când este constatat că alcoolismul joacă un rol important în propagarea tuberculozei, acest subiect este mai de activitate decât orî când.

Treisprezece memorii, tratând despre subiectul de mai sus, și semnate de medici cunoscuți, s'au prezentat la apelul societății franceze de igienă.

Din materialul a noue dintre ele, premiate, președintele și secretarul societății au publicat o lucrare cât se poate de interesantă și folositoare, cu titlul de mai sus.

După ce reamintesc că scopul băuturilor este de a restitui economiei cantitatea de apă pierdută prin evaporasiune sau excrețiune, și rolul considerabil pe care îl au în nutrițiune, autorii lucrării adaugă :

„Departa de a crede că apa este singura băutură de recomandat, considerăm că celelalte băuturi igienice sînt nu numai utile, dar chiar un supliment indispensabil sănătății unui individ“.

Băutura binefăcătoare ideală, ar fi aceea care ar menține, în mod constant, lichidele economiei într'un perfect echilibru, fără a aduce materii vătămătoare și fără a obosi organele. Dar fiind că o asemenea băutură nu există, băuturile cele mai bune ar fi acelea, cari s'ar apropiă mai mult de aceste desiderate. În ori ce cas sînt acele cari, îndată ce intră în circulațiunea generală, se amestică cu sângele, mărindu-i volumul și micșorându-i consistența, regularisând funcțiunile, favorisând diferitele secrețiuni prin cari apa se elimină din organism.

Luându-se ca basă aceste principii, băuturile se pot clasă în cinci categorii : băuturi naturale : apă și ape minerale ; băuturi fermentate ; băuturi aromatice ; băuturi rĂcoritoare și băuturi alimentare.

Se știe că o apă poate fi considerată ca bună

și potabilă, dacă este rece, limpede, fără miros, fără gust, dacă conține puține materii străine și destul aer în soluțiune, dacă disolvă bine săpunul și dacă fierbe bine legumele.

Toate aceste condițiuni ale unei bune ape potabile se găsece rar la un singur fel de apă. Apa chimiceșce pură sau *apa destilată* nu se potriveșce corpului omenesc ; nu stinge setea *apa de ploae*, afară de aceea ce provine de la ploile cu furtună, este cea mai pură din apele potabile când e utilizată imediat și când a fost strinsă în condițiuni scrupuloase de curățenie. *Apele de zăpadă și de gheață* sînt nesănetoase și grele la stomac. *Apele de izvor și rîu* au diferite calități cari depind de terenurile pe cari le traversează.

Apele din *lacuri* sînt mai recomandabile decât cele din *bălți și mlăștini* cari sînt extrem de periculoase.

Din *băuturile fermentate*, vinul este mai important din punctul de vedere al consumațiunei, cel mai util, când se întrebuintează cu moderațiune și în acelaș timp cel mai puțin vătămător când se face abus. Totuș, nici berea, deasemenea cu moderațiune întrebuintată, nu este mai puțin folositoare.

Cât priveșce băuturile *aromatice*, cafeaua, ceaiul, ele sînt calificate : „binefăcătoare cu condițiune să fie luate cu cumpătate ; în cas contrar, devin periculoase“.

Băuturile *rĂcoritoare* pot să aducă mari servicii atunci când cineva simte nevoie să lupte împotriva absorbițiunei lichidelor alcoolice. În prima linie sînt băuturile acidulate, cari conțin acid citric sau acid malic și cari sînt recomandate din pricina proprietăților lor desalterante.

Din băuturile zise *alimentare* fac parte laptele, ciocolata, despre a căror utilitate nu mai e nevoie să se insiste.

Autorii memoriului studiază în urmă băuturile vătămătoare și fac un rechisitor împotriva țuicei, a băuturilor alcoolice și a aperitivelor.

Conclusiunea lucrării este, că dacă apa este într'adevăr băutura naturală, în sensul că strămoșii noștri preistorici nu aveau alta și că animalele și plantele nu se pot lipsi de ea, nu urmează că e singura recomandabilă și că nu se pot sfătuî uneori băuturile fermentate, sub rezerva unei supraveghieri eficace și a unei întrebunțări moderate. Dar, din po-trivă, teate băuturile distilate trebuiesc proscrise.

P o e t .

*În goana vieții de 'ntelneșci
Un tiner abătut și trist,
Să-l lași în pace să viseze,
Că e poet și e artist.*

*Să nu-l priveșci cu ochiū sever,
Cu asta poți să-l molestezi ;
De vreți cu el să te prinđi prietin,
Cu el alături să visezi !*

Iosif Stanea.

MIHAIL PAVEL.

Diecesa gr. cat. de Oradea-mare a îmbrăcat doliu și dimpreună cu ea jeleşce toată națiunea română, căci marele episcop binefăcător *Mihail Pavel* a încetat din viață.

Cât de neașteptată a fost aceasta catastrofă, — ea a sguduit în aceeaș măsură pe toți Români și în de obște pe toți oamenii de bine, cari i-au cunoscut înaltele calități filantropice.

Abia a trecut o săptămână de când s'a întors la Oradea din Beiuș, unde a luat parte la splendidele serbări jubilar, aranjate de corpul profesoral în onoarea preoției sale de 50 de ani. De aici s'a dus la moșia sa Slatina în Maramureș să se odihnească. Odihna aceasta a devinit eternă, căci — la câteva zile, în 1 iunie n. — moartea i-a stins facla vieții grabnic, fără să fi bolit, fără dureri de agonie.

Mort trupeșce, memoria lui are să fie vecinică în stima obștei române. Vor urmă multe veacuri, se vor părăndă generații după generații, dar amintirea lui va deveni tot mai măreață.

La serbarea jubileului semi-secular al preoției sale, în nr. 10 an. c., am publicat portretul său, cel mai nou. Aici vom reasumă câteva date biografice.

Mihail Pavel de Peteritye s'a născut în comuna Recea în comitatul Sătmar, la 6 septembrie 1827, din părinți săraci. S-a început studiile în Baia-mare, le-a continuat în Sătmar și la Cașovia. Alegându-și cariera preoțească, a fost trimis din diecesa Muncaciului pentru cursul teologic la Viena, unde a fost contimporan cu Pr. Ssa Nicolae Popea, actualul episcop de Caransebeș. Izbucnind revoluția din 1848, cursul s'a sistat, a venit acasă, terminându-l la Ungvar și Sătmar. Sfințit în 21 martie 1852, a fost numit notar consistorial la Muncaciul pentru partea românească a diecesei. La 1856 înființându-se diecesa Gherlei, la care s'au încorporat parochiile românești din diecesa Muncaciului, dânsul a trecut ca notar consistorial la Gherla. De aici în 1860 s'a dus ca paroc la Slatina, numit apoi și vicar foraneu al Maramureșului. La Slatina, în aceeaș calitate, a petrecut anii cei mai frumoși ai vieții sale. Odată a fost și deputat la dieta din Budapesta. Principala sa activitate a fost scoaterea credincioșilor români gr. cat. din Sighetul-Marmației de sub jurisdicțiunea episcopiei Muncaciului. În 11 sept. 1872 a fost numit episcop la Gherla. De acolo în 1879 a venit la Oradea-mare unde s'a deschis un teren vast pen-

tru activitatea sa. A găsit diecesa Orădiu în mare desoluțiune financiară. El nu numai a reparat-o, ci a ridicat starea materială la o înflorire ne mai avută. De odată și treptat cu aceasta îmbunătățire s'a pus toată stăruința pentru ridicarea și asigurarea culturii și a instrucțiunii publice. A restaurat catedrala, pictându-o cu mari spese; a mărit gimnasiul din Beiuș, clădindu-i o aripă nouă și provădându-l cu toate cerințele pedagogiei moderne; a urcat plata profesorilor; a înființat internatul Pavelian de băieți în Beiuș; tot acolo a întemeiat școala civilă de fete cu internat; iar pentru internatul de băieți din Oradea-mare a dăruit un fond din care elevii primesc uniformă; cea din urmă îngrijire a sa a fost tot internatul acesta, dăruindu-i cu ocaziunea jubileului său 150.000 de coroane pentru clădiri noue de mușee. Toate aceste, din fondul Pavelian, ce a înființat și care se urcă la un milion și patru sute de mii de coroane.

La mormântul său plânge biserica, școala, toată națiunea.

Capitulul gr. cat. de Oradea-mare vesteșce marea pierdere prin următorul anunț funebral:

Capitulul catedral greco-catolic de Oradea-mare cu inimă înfrântă de durere, dar totodată cu resignațiune deplină în voia nescrutabilă a lui Dumnezeu încunoștințează, că Escelențisimul și Reverendisimul Domn

MIHAIL PAVEL
de Peteritye

episcop diecesan greco-catolic de Oradea-mare, Conte roman, asistent la tronul papal, prelat-domestic al Sfinției Sale Pontificelui Roman, consilier intim de stat al Majestății Sale ces. și reg. apostolice, proprietar al strălucitului Ord al Coroanei de fer clasa I, cavalier al str. Ord Francisc Iosif I, regeneratorul și al doilea fondator al tuturor instituțiilor culturale diecesane, cel mai mare binefăcător al diecesei, la 1 iunie la 2 ore dimineața a adormit repentin în Acna-Slatina, în anul 75-le al etății, 51 al preoției, 30 al episcopiei și 23-lea al activității Sale apostolice în fruntea diecesei Orădiu-mari.

Remășițele pământești ale arhierelui plin de merite se vor astruca cu rit bisericesc în Satu-Slatina, mercuri la 4 iunie la 10 ore a. m., după celebrarea sântei liturghii de parastas.

Oradea-mare, 1 iunie 1902.

În veci amintirea Lui!

Românii orădani și moartea lui Pavel.

Inteligența română din Oradea-mare, sub impresiunea durerii produse prin moartea episcopului Mihail Pavel, s'a întrunit numai decât în o conferență spre a se înțelege în privința exprimării doliului său.

S'a decis :

să se trimită Capitulului o adresă de condolență, scrisă de toți Românii inteligenți din Oradea-mare :

să se represinte la înmormântare prin mai mulți ênși ;

drept rescumpărare pentru o cunună pe coșciug, în conformitate cu spiritul filantropic al reposatului, să se facă o colectă de bani, care să se împartă egal între masa studenților din Blaș și din Brad.

Resultatul colectei a fost suma de 270 coroane, care, după încheierea definitivă, se va trimite numai decât la locurile competente.

La înmormântare inteligența română oradană a fost reprezentată prin d-nii: dr. Dimitrie Kiss, dr. Coriolan Pap și dr. Aurel Lazar.

Adresa de condolență către capitol se va predă astăzi. Aceea sună astfel :

Venerabil capitol !

Inteligența română din Oradea-mare, adânc izbită de durere prin încetarea din viață a În. Pr. SSale preabunului episcop Mihail Pavel, cu sufletul îndușosat vine să ve exprime sentimentele sale de profundă jale și de intimă condolență pentru aceasta mare pierdere.

Fruntaș între fruntașii bisericeii, adormitul în Domnul a fost un iubitor și iubit fiu al națiunii sale. Acesteia i-a dedicat tot gândul, tot dorul, toată palpitarea inimii, întreaga activitate a unei vieți.

Trimis de Provedința dumnezeiască în capul diecesei oradane, conșcîi de înalta sa misiune, el a îndeplinit-o cu demnitate și numele său va străluci de-apururi printre cei mai mari bărbați ai neamului românesc.

Steaua conducătoare a vieții sale a fost credința, că temelia și viitorul unui popor este cultura, — pentru respândirea culturii a muncit cât a trăit, pentru aceasta s-a jertfit cu abnegațiune apostolică tot avutul său. Succesele pe terenul aceasta i-au fost bucuria și fericirea ; succesele acestea ne-a inspirat ani de-arêndul mângăere, încredere și mândrie ; succesele aceste l-au făcut nemuritor în istoria culturii noastre naționale.

Ani și decenii, din momentul în care a primit conducerea diecesei și până la cea din urmă respira-re a vieții sale, l-am vădut necontentit și cu bucurie tot mai mare, întărind vechile noastre institute de învățămînt și înființând altele noue, de cea mai mare importanță, tot atâtea fortărețe de cultură națională la aceasta margine extremă a elementului românesc, menite d'a apêră, d'a regeneră, d'a ridică tot poporul și d'a-i deschide un viitor frumos.

Aceste institute sînt monumentele cari în fața generațiunilor viitoare vor păstră pentru totdeauna memoria marelui episcop Mihail Pavel și vor îndemna pe toți, câți simt româneșce, să se închine cu evlavie memoriei lui.

Noi, generațiunea actuală, aducem profundele noastre mulțumiri a Totiubitorului Părinte Ceresc că

a trimis în părțile noastre pe acest bărbat providențial, implorându-i prin rugăciuni ferbinți, după o viață petrecută în muncă obositoare, bine meritată odihnă veșnică.

Memoria lui va trăi, cât timp pe aceste plauri vor mai fi Români.

Oradea-mare 2 iunie 1902.

În numele inteligenței române din Oradea-mare. (Urmează subscrierile.)

TEATRU și MUSICĂ.

Concert și teatru în Moșnița. Corul reuniunii de cetire și cântări din Moșnița a dat la 5 iunie n. concert popular, după care s'a jucat piesa teatrală „Noaptea de sfântul George“ de Theochar Alexi. După teatru dans.

Concert și teatru în Bozovici. Corul bisericesc gr. or. român din Bozovici a aranjat în 5 iunie n. concert și reprezentație teatrală jucându-se piesa „O sâmbătă norocoasă“ în 4 acte de I. V.

Dna Vladaia la Cluș. Joi în 5 iunie n. dna Irina Vladaia a dat un concert la Cluș, cu concursul dșoarelor Valeria Isac și Adelina Piso și al dlui G. Savu, artist dramatic. Concertul s'a dat în sala Otelului Central, în folosul despărțemîntului Asociațiunii.

Un nou debut al dșoarei Elena Cunțanu. Aflăm din ziarele sibiene că dșoara Elena Cunțanu a cântat de curênd cu mare succes într'un concert dat la Sibiu de reuniunea rom. catolică a altarului.

Operă din o dramă de Carmen Sylva. Se anunță din München, că prințul Ludovic Ferdinand de Bavaria compune o operă musicală, care se va cântă la teatrul regal de acolo. Libretul e seos din drama „Uellranda“ de Carmen Sylva. Autorul libretului e cunoscutul dramaturg Buchholz din Londra.

Concert în Sebeșul-săsesc. Reuniunea meseriașilor și comercianților din Sebeșul-săsesc a dat joi în 5 iunie n., ziua de ispas, concert în noul pavilion la casina română, din incidentul deschiderii ace-luia. S'au cântat compoziții româneșce și străine și s'au declamat câteva poesii. După concert urmă dans.

Concert în Coștei. Reuniunea de cetire și cântări din Coștei a aranjat joi în 5 iunie n., serbătorea Înălțarea Domnului, concert, din incidentul adunării cercuale a despărțemîntului Vêrșet al Asociațiunii. După concert a urmat dans.

Operetă română pe scena din Viena. Aflăm din ziare, că opereta „Moș Ciocârlan“ a dlui Tudor cav. de Flondor, care a avut mare succes în teatrul din Cernăuți, se va reprezenta la iarnă și într'un teatru din Viena.

SCULPTURĂ.

Statua lui C. A. Rosetti. Sêptemăna trecută s'a turnat la școala de arte și meserii din Bucureșci statua în bronz a lui C. A. Rosetti. Statua, înaltă de 3 metri, represintă pe marele patriot ședînd pe fotoliu, în mâna stîngă ținînd un ziar. Statua are o greutate de 1.200 kgr.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Alegerea de episcop gr. or. român la Arad se va face în 30 mai v. (12 iunie n.) sub presidiul Esc. Sale mitropolitului Ioan Mețianu.

Fundațiunea dlui dr. Iosif Gall. Aflăm din „Telegraful Român“ că dl dr. Iosif Gall, amăsurat înțelegerii avute cu reposata-i soție, a testat partea cea mai mare a averii sale bisericești gr. or. române. Fundațiunea este destinată pentru îmbunătățirea dotațiunii învățătorilor confesionali și spre ajutorarea studenților de ambele sexe la toate studiile mai înalte, neeseptându-se nici artele și economia. Înțietate vor avea cei din eparchia Aradului.

Noua catedrală din Sibiiu. La 29 iunie se va ținea în actuala biserică mitropolitană din Sibiiu cel din urmă serviciu divin. Apoi numai decât se va începe demolarea. Afară de biserică se vor demola încă șese case din strada Măcelarilor și str. Bruckenthal, în locul cărora se va formă un parc, în mijlocul căruia se va ridica noua catedrală. Biserica, care a fost concipiată în stil bizantin de către arhitectul din Budapesta Iosif Kommer și Virgiliu Nagy, va avea în front (Str. Măcelarilor) 2 turnuri de câte 43.7 m. Cupola din mijloc va avea o înălțime internă de 25 m. și esternă până la crucea dublă de 34.5 metri. Lungimea bisericești va fi de 52.7 m., lărgimea de 25.4 m., spațiul 973 m., pătr. Interiorul va fi împrejmuț de 5 galerii și va avea o înălțime de 13.5 m. Frontul dinainte va fi împodobit de 8 ferestri în mosaic de sticlă, boltiturile vor fi făcute de cement-Robitz. Biserica va fi încălzită cu aer. Tot materialul, afară de ceramica artistică, se va procura din Sibiiu. Vor trebui 1.500.000 cărămiți ordinare și 300.000 artistice, 98.700 chgr. fer. Zidirea va fi condusă de arhitectul Fr. Szalay din Sibiiu sub controlul arhitectului comunal I. Schuschnig. Din partea consistoriului mitropolitul a delegat în comisiune pe dñii Partenie Cosma, Pantaleon Lucuța și Nic. Ivan. Cheltuelile zidirei sunt fixate în suma de 369.080 cor, 14 b. În această sumă nu sunt cuprinse cheltuelile pentru împodobirea internă și prețul locului, unde se va zidi catedrala.

Fundațiune pentru alumneul gr. or. român din Beiuș. Direcțiunea institutului de credit și economie „Victoria“ din Arad a creat din sumele destinate pentru scopuri filantropice și culturale, un fond pentru susținerea și ajutorarea alumneului diecesan gr. or. român din Beiuș, — și spre acest scop a votat pe anul acesta suma de 500 coroane, cu gândul ca și pe viitor, după putință, să doteze acest fond, care va purta numirea: „Fundațiunea institutului de credit și economii Victoria din Arad“. Capitalul acestui fond depus în administrarea consistoriului diecesan din Arad este neatacabil și numai venitul lui se poate întrebuința pentru scopurile alumneului. Considerând misiunea de mare preț, ee din punct de vedere al creșterii și al culturii românești, pe lângă gimnasiul nostru din Beiuș, o îndeplinește acest alumneu de băeți; apoi considerând și lipsele materiale, cu care a avut să lupte totdeauna de la înființarea lui; — hotărîrea direcțiunei institutului „Victoria“ este vrednică de recunoștința generală și pentru aceasta marimimoasă hotărîre îi exprimăm adânc simțita noastră mulțumită. Senatul alumneului diecesan gr. or. rom. din Beiuș. D. Negrean, președinte.

Promoțiuni. Dl *George Roxin* din Bihor a fost promovat la universitatea din Cluș doctor în științele juridice. — Dl *Tiberiu Tisu* din Cebea a fost promovat la universitatea din Budapesta doctor în medicină. — Dl *Eugen Taranșul* a fost promovat la universitatea din Graț doctor în științele juridice.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *Lazar Ortopan*, comerciant în Sătul-noș și dșoara *Marioara Stanciu* s'au cununat în duminica trecută, 1 iunie n., în V. Săn-Mihaiu.

Moștenitorul României la serbările de încoronare din Londra. Principele Ferdinand, moștenitorul tronului român, va plecă la 1/14 iunie la Londra pentru a reprezenta pe regele Carol la încoronarea regelui Eduard VII.

Moartea și înmormântarea episcopului Pavel a produs jale adâncă în toate cercurile. Prima depeșă de condolare a sosit din cabinetul Maj. Sale, apoi de la ministrul de culte, de la primatele Ungariei, mitropolitul Mețianu și alții. În Orade edificile publice au arborat steagul negru, asemenea și institutul „Bihoreana“, la Cluș „Economul“. În mormântarea s'a făcut la Slatina, Maramureș, la 4 iunie. A pontificat arhiepiscopul și mitropolitul dr. Victor Mihályi de Apșa, cu episcopii dr. Ioan Szabo și dr. Dimitrie Radu, cu canonicii și preoții din toate dieceșele. Cuvântarea funebrală a rostit-o canonicul dr. Augustin Lauran. La înmormântare au asistat reprezentantele guvernului, reprezentanții mai multor comitate și orașe. Multime decredincioși. Lume imensă.

Pacea cu buri. După un resboiu de doi ani și jumătate, în sfârșit s'a încheiat pace între englezi și buri. Buri recunosc pe regele Edvard VII. Nu li se va face nici o urmărire. Limba lor se va propune în școale, unde vor cere-o. Se va permite întrebuințarea limbii la judecătoria și tribunale. Se va introduce sistemul reprezentativ. Dare deosebită ori despăgubiri de rebel nu se vor percepe. Guvernul englez pune la dispoziție trei milioane funți sterlini pentru despăgubiri.

Au murit: *Silvia Barcianu n. Olteanu*, consoarta dlui profesor dr. Daniil P. Barcianu, o femeie cu înalte calități spirituale, care la începutul anului ne-a făcut și noue plăcerea d'a ne trimite câteva lucrări, în Sibiiu, la 16/29 maiu, în etate de 38 ani, lăsând în doliu profund afară de soțul seii, 6 fi și fiice; — *Basilii Rațiu*, fost vicar foraneu gr. cat. la Făgăreș, rector și profesor seminarial, asesor consistorial, în Sighișoara, în 1 iunie n., în etate de 65 ani; — *Victoria Coșbuc*, fiica preotului Leon Coșbuc din Leșii, nepoata de frate a marelui nostru poet George Coșbuc, la 20 mai; — *George Nicoara*, catehet și paroc gr. or. român în Deva, la 16/29 maiu, în etate de 69 ani, din carii 48 a petrecut în serviciul bisericești; — *George Rozvány*, avocat în Salonta, la 31 maiu n., în etate de 84 ani; — *Ioan I. Bumbac*, profesor, directorul filialei primului gimnasiu de stat în Cernăuți, la 25 maiu n., în Gleichenberg, în etate de 59 ani; — *Elena N. Mocan*, soția comerciantului Nic. Mocan din Brașov, la 31 maiu n., în etate de 35 ani, lăsând în urmă-i cinci copii minoreni.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDAS NR. 14/296b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. maiu 1902.

Budapesta—Orade—Predeal—Bucureșți						Bucureșți—Predeal—Orade—Budapesta.					
	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	
Budapesta	pleacă	6 50	8 30	2 —	5 45	9 15	Bucureșți	pleacă	7 50	—	9 15
Szolnok	"	9 07	11 31	3 59	9 27	11 19	Predeal	"	3 32	—	1 12
Szajol	"	9 21	11 49	4 12	9 46	11 33	Brașov	sosește	5 00	—	2 18
P.-Ladány	"	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	"	pleacă	7 48	5 8	2 45
Berettyó-Ujfalu	"	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	Feldiora	"	8 27	5 58	3 15
M.-Peterd	"	—	3 —	—	1 00	—	Homorod Kőhalom	"	10 03	7 44	4 23
M.-Keresztes	"	—	3 12	—	1 14	—	Sighișoara	"	11 40	9 45	5 49
Bihar-Püspöki	"	11 48	3 32	—	1 36	—	Mediaș	"	12 40	10 58	6 37
Oradea-Mare	sosește	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	Kis Kapus	"	1 25	11 50	6 50
Oradea-Mare	pleacă	12 21	4 10	6 46	2 06	2 18	Blaș	"	2 16	12 40	—
Velența	"	—	4 17	—	2 31	2 26	Küküllőszeg (Blaș) „	"	2 21	12 58	—
F.-Oșorheiü	"	—	4 28	—	2 42	—	Teiuș	sosește	3 02	1 42	7 35
Teleagd	"	12 51	4 50	7 15	3 03	2 51	"	pleacă	12 05	3 38	8 48
Aleșd	"	†1 04	5 08	†7 28	3 21	†3 05	Aiud	"	12 28	3 58	9 07
Vad	"	1 27	5 33	7 50	3 45	3 26	Felviñ	"	12 54	4 20	9 30
Ciucea	"	2 14	6 42	8 37	4 52	4 16	M. Ujvár	"	1 03	4 27	9 37
Huedin	"	2 46	7 23	9 08	5 32	4 52	Sz. Kocsárd	"	1 58	4 32	9 53
Jegenye	"	3 10	7 55	†9 33	†6 01	—	Ar. Gyéres	"	2 30	5 12	10 30
Cluș	sosește	3 42	8 37	10 08	6 59	5 55	Apahida	"	4 02	6 27	11 45
Cluș	pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11	Cluș	sosește	4 27	6 48	12 07
Apahida	"	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27	Cluș	pleacă	5 23	7 00	12 53
Ar. Gyéres	"	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27	Jegenye	"	†6 11	7 59	†1 33
Sz. Kocsárd	"	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52	Huedin	"	6 40	8 37	2 05
M. Ujvár	"	6 40	11 03	1 58	11 40	—	Ciucea	"	7 09	9 19	2 38
Felviñ	"	6 48	11 12	2 07	11 50	—	Vad	"	7 47	10 08	3 20
Aiud	"	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16	Aleșd	"	†7 59	10 25	†3 32
Teiuș	sosește	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32	Teleagd	"	8 11	10 42	†3 44
"	pleacă	—	12 24	—	1 43	8 37	F.-Oșorheiü	"	—	11 01	—
Küküllőszeg (Blaș) „	"	—	1 07	—	2 28	9 5	Velența	"	8 32	11 10	—
Blaș	"	—	1 14	—	2 36	—	Oradea-Mare	sosește	8 38	11 17	4 09
Kis Kapus	"	—	2 15	—	3 48	9 47	Oradea-Mare	pleacă	8 43	11 36	4 15
Mediaș	"	—	2 33	—	4 03	10 01	Bihar-Püspöki	"	8 52	11 47	—
Sighișoara	"	—	3 47	—	5 43	11 —	M.-Keresztes	"	—	12 05	—
Homorod-Kőhalom	"	—	5 35	—	7 54	12 26	M.-Peterd	"	—	12 17	—
Feldiora	"	—	7 16	—	9 40	1 35	Berettyó-Ujfalu	"	9 23	12 29	4 52
Brașov	sosește	—	8 —	—	10 25	2 09	P.-Ladány	"	10 06	1 34	5 40
"	pleacă	—	11 —	—	—	2 19	Szajol	"	11 21	3 8	6 59
Predeal	sosește	—	1 11	—	—	3 31	Szolnok	"	11 44	3 35	7 32
Bucureșți	"	—	8 05	—	—	9 10	Budapesta	sosește	1 50	6 20	9 35

Oradea-Mare—Arad.						Arad—Oradea-Mare.									
		Person.							Person.						
Oradea-Mare	pleacă	10	20	4	45	7	—	Arad	pleacă	5	10	11	20	9	35
Ósi	"	10	30	4	56	7	16	Chitighaz	"	6	14	12	31	10	54
Less	"	10	48	5	05	7	40	Ciaba	sosește	6	40	12	57	11	24
Cefa	"	11	03	5	34	8	05	Ciaba	pleacă	7	—	1	38	4	50
Salonta	"	11	26	6	20	8	46	Giula	"	7	27	2	02	5	26
Kötegyán	"	11	44	6	24	9	15	Sarkad	"	7	47	2	22	5	54
Sarkad	"	11	54	6	33	9	31	Kötegyán	"	7	57	2	32	6	10
Giula	"	12	18	6	57	10	01	Salonta	"	8	23	2	57	6	47
Ciaba	sosește	12	37	7	29	10	30	Cefa	"	8	42	3	15	7	18
Ciaba	pleacă	2	05	7	41	4	32	Less	"	9	04	3	33	7	51
Chitighaz	"	2	34	7	56	5	38	Ósi	"	9	21	3	49	8	16
Arad	sosește	3	32	9	—	6	05	Oradea-Mare	sosește	3	32	4	00	8	31

Numerii cei groși înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii sêm-
nați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.